

SEGÉDLET A TANÁRI PORTFÓLIÓ ELKÉSZÍTÉSÉHEZ

A portfólió tanulásméleti alapja, hogy a tanulás konstrukció, melyben az egyén tanulási folyamatának aktív résztvevője. A tanulás önszabályozott, azaz a résztvevők alakítói saját tanulási folyamataiknak, képesek önmagukat, tevékenységüket és gondolkodásukat folyamatosan monitorozni, azaz képesek az önreflexióra (Berliner, 2008 in OECD, 2010; Nahalka, 2004). A reflektív gondolkodás a portfólió alapköve. A reflexiók feladata, hogy megmutassa a gondosan összeválogatott munkák kapcsolódásait, bekerülésük okát, és elemezze, értelmezze a saját tanári/szakemberi tevékenységet.

A tanítás komplex folyamat, sok esetben intuitív, kreatív rögtönzést, gyors reagálást is tartalmaz. Ezért fontos a jó gyakorlat megteremtése érdekében a kritikai gondolkodás, az eszközök, módszerek, eljárások mérlegre tétele. Ez a tanárokat arra készíti, hogy tevékenységüket, szerepüket kutatás tárgyává tegyék. A vizsgálódás önmegszólító kérdések köré szerveződik, önmagukkal való diskurzus keretében. (Villar, 1987) A párbeszéd hatására a tanári munka implicit tudástartalmai (prekonceptiók, minták, modellek) fogalmi keretbe kerülnek, és explicitté, hozzáférhetővé válnak. (Szabó, 2000)

A reflektív gondolkodás legfontosabb eszközei tehát a párbeszéd (önmagával vagy más tanárokkal, szakértőkkel...) és a kérdés. Az önmagunk számára megfogalmazott kérdések a jelenségek különböző rétegeit (érzelmi, kognitív területek) célozzák, és különböző mélységű feltárását teszik lehetővé. (Egyszerű leírás, elbeszélés – elemzés, értelmezés – kritikai reflexió) Törekedjünk a mind mélyebb szintű értelmezésekre! Az alábbi kérdésekkel, befejezetlen mondatokkal a reflexiót kívánjuk segíteni.

A kompetenciára vonatkozó kérdések:

- Mit jelent a saját tanári szerepem vonatkozásában ez a kompetencia?
- Hol, milyen feladatok kapcsán találkoztam ezzel a tevékenységi területtel?
- Mennyire áll közel hozzám? Mennyire könnyű számomra? Mennyire okoz nehézséget?
- Milyen részterületén próbáltam már ki magam?
- Milyen sikereim, kudarcaim kötődnek hozzá?
- ...

A dokumentum kiválasztásával kapcsolatban:

- Azért ezt a dokumentumot választottam, mert...
- Ez a munka úgy kapcsolódik a kompetenciához, hogy... annak főként az a részterülete látható, amelyik...
- Ezt érzem a legjobb munkának ezen a területen, mert ...
- Nem ez a legjobb munkám ezzel kapcsolatban, de ennek ellenére ezt választottam, mert...
- A dokumentumban milyen tudáselem nyilvánul meg az adott kompetenciával kapcsolatban? Hol?

...

Minden dokumentum egy elvégzett feladat „dokumentálása”, lenyomata. Valószínűleg ez a feladat különböző érzéseket és megfontolásokat mozgósított bennem.

- Mi volt az első reakcióm a kapott feladattal kapcsolatban? (könnyűnek/nehéznek; időigényesnek/viszonylag gyorsan megoldhatónak; újszerűnek/korábbi gyakorlatból már ismertnek stb. tartottam)?
- Milyen korábbi tapasztalataimra, tudásomra támaszkodtam? (Ezek származhatnak a képzésből, de máshonnan is.)
- Mik voltak a kiindulópontjaim? (Az alapvető megfontolások, definíciók)
- A feladat elvégzése során milyen nehézségekkel szembesültem? Ezeket hogy oldottam meg? Milyen segítséget vontam be?
- Milyen konkrét célokat tartottam szem előtt? Ha több is volt, mi volt a célok hierarchiája?
- A kitűzött cél érdekében milyen eszközöket, módszereket alkalmaztam?
- Mit választhattam volna még?
- Miért e mellett döntöttem?
- Milyen hosszabb távú hatásai lehetnek ennek a feladatnak, az elvégzett tevékenységnek?

A feladatok megoldása erőfeszítést igényel, amelynek eredménye a tanulás, a fejlődés.

- Utólag hogy ítélem meg a döntésemet? Mennyiben volt sikeres/sikertelen a megoldás?
- Milyen tanulságaim származnak belőle?
- A tanulságaimat hogy építettem/építem be a munkámba?
- Milyen területen/területeken fejlődtem? Maradtak-e még hiányosságaim?
- Melyek a további szakmai céljaim az adott feladattal összefüggésben?

A reflektív gondolkodást segítő további mintamondatok:

- Azért tettem bele a portfóliómba, mert... / Célt tűztem ki...
- Figyelembe vettem...
- Nekem ez nagyon fontos, mert...
- Most úgy látom, ...
- A legfontosabb tanulási élményem ezzel kapcsolatban az , hogy...
- A legtöbbet ...-tól/ból tanultam, mert...

Javasolt irodalom:

Bárdossy - Dudás - Pethőné - Priskinné (összeáll.) (2002): A kritikai gondolkodás fejlesztése olvasással és írással. Lépésről Lépésre a Kritikai Gondolkodásért Egyesület, Budapest.

Falus Iván (2006): A tanári tevékenység és a pedagógusképzés új útjai. Gondolat Kiadó, Budapest.

Falus Iván (szerk.) (2007): A tanárrá válás folyamata. Gondolat Kiadó, Budapest.

Falus I., Kimmel M. (2003): A portfólió. Gondolat Kiadói Kör, ELTE BTK Neveléstudományi Intézet, Budapest.

Kagan, S.(2001): Kooperatív tanulás. Ökonet Kft., Budapest.

Szivák Judit (2003): A reflektív gondolkodás fejlesztése. Gondolat Kiadói Kör, ELTE BTK Neveléstudományi Intézet, Budapest.